

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
KATONAI FELDERÍTŐ HIVATAL

IX. évfolyam 3-4. szám

2010. szeptember–december

FELDERÍTŐ
SZEMLE

BUDAPEST

Az Oroszországi Föderáció megalakulásával gyökeres politikai és gazdasági változások történtek az orosz társadalomban. Ma már kijelenthetjük, hogy Oroszország piacgazdasággal bír – bár ezt sokan kétségbe vonják –, amely még az eredeti tőkefelhalmozás idejét éli át. Az orosz legfelső állami vezetés – 2000 óta, Vlagyimir Putyin elnök hatalomra kerülésével – nagyon józanul értékeli az ország gazdasági fejlődésének történelmi lehetőségét. Tisztában vannak a gazdasági diverzifikáció szükségességével, amihez megfelelő anyagi forrást biztosít a páratlan természeti gazdagság, többek között az energiahordozók területén is. Mind Putyin, mind Medvegyev elnök többször is kijelentette, hogy a gáz- és az olajtartalékok végesek – véleményük szerint mintegy 60–80 évre elegendőek. Ezért az energiahordozók exportjából származó bevételek jelentős részét a gazdaság fejlesztésére fordítják annak érdekében, hogy ha elfogynak a tartalékok, akkor a gazdaság valamilyen új energiaforrással továbbra is versenyképes maradjon.

Áttérés a globális hadviselés elméletéről a gyorsreagálású, lokális hadviselésre

Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői az elmúlt 18 év alatt komoly reformokon, azon belül létszámcsoökkentéseken mentek keresztül. Az igazi szerkezet-átalakítás azonban csak Anatolij Szergyukov védelmi miniszter kinevezésével indult el. Ugyan már korábban is voltak komoly átalakítási törekvések, de azok sorra elhaltak a „régí vágású” tábornokok ellenállásán. Természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy egy kívülről jött „civil” miniszternek nincsenek kötődései a haderőhöz, s így minden fájdalom nélkül képes felszámolni a régi rendszer megcsontosodott szervezeti elemeit, vagy gyökeresen átalakítani azokat. Ennek megfelelően 2008 októberében hirdette meg Anatolij Szergyukov védelmi miniszter a következő haderőreformot „*Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek új arculata*” dokumentummal, amelynek főbb elemei az alábbiak:

- a központi vezetői és parancsnoki szervek – Védelmi Minisztérium (VM), Vezérkar (VK), haderőnemi parancsnokságok és seregtestek) átszervezése és a létszámuk csökkentése;
- a szárazföldi csapatok átszervezése katonai körzet–hadműveleti parancsnokság–dandár lépcsőkre;
- a katonai körzetek területén lévő valamennyi katonai szervezet (légierő, haditengerészet és légideszant csapatok is) alárendelése az adott körzet parancsnokságának, azaz összhaderőnemi parancsnokságok létrehozása;
- a légideszantcsapatok átszervezése hadosztályokból dandárokká;
- a katonai alakulatok számának csökkentése;
- a keretalakulatok felszámolása (a megmaradó alakulatok mindegyike állandó harckészültségű lesz);
- a tisztek létszámának csökkentése, az állománykategóriák arányainak megváltoztatása;
- a tiszthelyettesi állomány létrehozása;
- a katonai felsőoktatás átszervezése, központosítása;
- a tartalékos rendszer és kiképzés átalakítása.¹

Az átalakítás mértékének jobb megértése érdekében fontosnak tartom áttekinteni az Oroszországi Föderáció haderejének előző strukturális felépítését és területi diszlokációját.

„Az orosz fegyveres erők átalakítása valójában már a megalakulásuk pillanatával, 1992-ben megkezdődött, amikor a politikai és katonai vezetés felismerte, hogy a volt Szovjetuniótól megörökölt, túlméretezett haderő fenntartása meghaladja az ország teherbíró képességét. Egy sor objektív tényező (a Kelet-Közép-Európából és a volt szovjet tagköztársaságokból kivonásra került alakulatok átdiszlokálási problémái, az atomtőerő újrendezése, az orosz határokon belüli új hadászati csoportosítások létrehozásával kapcsolatos problémák, jelentős létszámcsoökkentés stb.), valamint az átalakításhoz nélkülözhetetlen szubjektív feltételek meglétének a hiánya azonban nem tették lehetővé egy valódi reform következetes végrehajtását. Ennek következtében felerősödtek a negatív tendenciák, a teljes katonai szervezet állapota elérte a kritikus szintet és a további késlekedés beláthatatlan következményekkel járt volna.

Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői megalakulásuk óta lényegében három haderőreform-kísérleten keresztül jutottak el a 2008-as állapotukhoz. Mindhárom kísérlet alapvetően több szakaszban kívánta a haderő korszerűsítését megoldani és valamennyinek közös jellemzője volt, hogy jelentős létszámcsoökkentést, alapos strukturális átalakítást célzott meg – minimális költségvetési támogatottsággal.”²

¹ Anatolij Szergyukov védelmi miniszter haderőreform-programja.
http://nvo.ng.ru/forces/2008-12-12/1_reform.html, letöltés: 2008. 12. 12.

² Tömösváry Zsigmond – Dr. Nagy László: *Oroszország a harmadik évezred küszöbén*. Budapest, 1999, Honvéd Kiadó. 44. o.

Az 1990-es évek végéig tartó haderő-átszervezések, valamint a későbbi létszámcsoökkentések eredményeként alakult ki a 2008. évi 1 millió 134 ezres összlétszám.

A haderő struktúrája az alábbi volt:

Haderónemek:

- Szárazföldi Csapatok;
- Légierő;
- Haditengerészeti Flotta.

Önálló fegyvernemek:

- Hadászati Rakéta Csapatok;
- Kozmikus Csapatok;
- Légideszant Csapatok.

A Szárazföldi Csapatok katonai körzetekre tagozódtak, a körzetek állományában általában egy–három hadsereg és egy-két hadtest volt.

1. ábra. Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői Katonai Körzetei 2008-ban ³
(Forrás: Internet)

- Leningrádi Katonai Körzet
- Moszkvai Katonai Körzet
- Észak-Kaukázusi Katonai Körzet
- Volga menti–Uráli Katonai Körzet
- Szibériai Katonai Körzet
- Távol-Keleti Katonai Körzet
- Kalinyingrádi Különleges Terület (a Balti Flotta alárendeltségében)

Az orosz hadművészet szerint az Fegyveres Erők fő erejét a Szárazföldi Csapatok képezik, miszerint: „Ez a haderőnem képes elfoglalni és ellenőrzése alá vonni egy megadott területet. Bármilyen példát is veszünk elő mindig az a végkövetkeztetés, hogy a korszerű technika mellett a döntő harcot mindig a gyalogság vívja meg (például Afganisztán), lehet az különleges, tengerészgyalogos, vagy összefegyvernemi egység. Oroszország olyan szárazföldi erővel rendelkezik, amely képes megvédeni az ország területének integritását. Ez pedig igen nagy területet jelent, hiszen az Oroszországi Föderáció országhatárának hossza mintegy 22,5 ezer kilométert tesz ki.

A Szárazföldi Erők képezik az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek a fő területi csoportosításait, amelyek képesek a többi haderő- és fegyvernemmel együttműködve biztosítani a meghatározott régiókban a terület sérthetetlenségét.

A szárazföldi erők létszáma mindig a teljes haderő létszámának egyharmada, vagyis 1 100 000 harmada, azaz mintegy 365 ezer fő.”⁴

A Szárazföldi Csapatok átszervezése

A „Szergyukovi” haderőreform megvalósításával optimalizálták a Szárazföldi Csapatok vezetését. Felszámolták a seregtesteket és magasabbegységeket. Kialakították a **katonai körzet–hadműveleti parancsnokság–dandár** vezetési szinteket.

³ <http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/mo-md.htm>, letöltés: 2008. 02. 06.

⁴ Alekszej Maszlov vezérezredes, a Szárazföldi Csapatok főparancsnokának éves tájékoztatója az Oroszországban akkreditált véderő attasék számára. Moszkva, 2007, személyes részvétel.

A reform során felszámoltak 23 hadosztályt, amelyek állományát 12 gépesített lövészdandárba szervezték át. Jelenleg a Szárazföldi Csapatok állományát 85 dandárba szervezték, az alábbi felbontásban:

4 harckocsidandár	4 rakéta-tüzérdandár
35 gépesített lövészdandár	9 légvédelmi rakétadandár
1 harci támogató dandár	1 műszaki dandár
9 rakétadandár	12 híradó dandár
9 tüzérdandár	1 REH dandár ⁵

Továbbá a szervezetbe tartozik még 17 önálló egyéb rendeltetésű támogató ezred, valamint 60 raktárbázis. A Szárazföldi Csapatok létszáma 270 ezer fő, azon belül a dandárok személyi állományának létszáma pedig a korábbi ezredek létszámának a 2-2,5-szerese lesz a reform végére.

2. ábra. Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői Katonai Körzetei 2010-ben⁶
(Forrás: Internet)

- Nyugati Katonai Körzet
- Déli Katonai Körzet
- Központi Katonai Körzet
- Keleti Katonai Körzet

⁵ http://www.odnako.ru/magazine/main_theme/novaya_armiya_novoj_rossii/, letöltés: 2010. 10. 24.

⁶ <http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/mo-md.htm>, letöltés: 2008. 02. 06.

Dmitrij Medvegyev elnök 2010. szeptember 20-án írta alá a katonai körzetek átalakításáról szóló utasítást. Eszerint az eddigi hat katonai körzet és az egy különleges terület helyett az ország területét négy katonai körzetre (a Moszkvai és Leningrádi KK-ből a Nyugati Katonai Körzetet, az Észak-Kaukázusi KK-ből és a Volga menti–Uráli KK részeitől a Déli Katonai Körzetet, a Szibériai KK-ből és Volga menti–Uráli KK nagyobb részéből a Központi Katonai Körzetet, valamint a Távol-Keleti KK-ből a Keleti Katonai Körzetet), azaz lényegében hadműveleti–hadászati parancsnokságra osztják fel.

A haderőstruktúra leglényegesebb változása – a területi felosztottság mellett – **a hadműveleti–hadászati parancsnokságok létrehozása**, amely egyébként megfelel a korábbi, „Balujevszkiji” haderőreform alapelveinek:

- Hadászati Nukleáris Erők Parancsnoksága;
- Légi-kozmosz Védelem Parancsnoksága;
- Szállítási Parancsnokság;
- „Nyugat” Parancsnokság;
- „Dél” Parancsnokság;
- „Kelet” Parancsnokság.⁷

A hadműveleti–hadászati parancsnokság parancsnoka az adott katonai körzet mindenkori parancsnoka.

Az orosz haderő jelenlegi szerkezete azt mutatja, hogy történetek bizonyos változások az orosz hadászatban. Nem a teljes globális hadviselésben gondolkodnak, de még nem voltak képesek megszabadulni a front szinttől. Az Oroszországi Föderáció területi épségének és a nemzet függetlenségének megvédéséhez nem okvetlenül szükségesek a nagyon szigorú vázra felépített, állandó összetételű haderőstruktúrák, azaz a katonai körzetek, vagyis a frontok.

Hadászati szempontból a legjelentősebb változás az egyesített összhaderőnemi parancsnokságok (hadműveleti–hadászati⁸ parancsnokságok) létrehozása, amelyek minősített időszakban alakulnak meg az adott Katonai Körzet parancsnokságának állományából a Katonai Körzet mindenkori parancsnokának vezetése alatt. A Katonai Körzet területén – korábban az adott hadászati irányban (sávban) – diszlokáló összes haderőnemi (kivéve Hadászati Rakéta Csapatokat és a Koszmosz Csapatokat) egység az egyesített összhaderőnemi parancsnokság alárendeltségébe tartozik. A megalakult hadműveleti–hadászati parancsnokságok feladata a harc megvívása, míg a hátramaradó Katonai Körzet szervezeti egységeinek a feladata a mozgósítás, kiképzés és utánpótlás biztosítása harcoló csapatok számára. Ebből az alkalmazási és feltöltési rendszerből következik az orosz katonai vezetők ragaszkodása a kötelező sorkatonai szolgálat megtartásához, hiszen így biztosítható a minősített időszakban a megfelelő mennyiségű (és minőségű) mozgósítható tartalékos állomány.

A haderő ilyen mértékű és irányú átalakítását az az orosz vélekedés tette lehetővé, amely szerint az elkövetkezendő évtizedekben Oroszország érdekeit esetlegesen és alapvetően is a posztszovjet térségben folytatott lokális fegyveres harcokban kell megvédeni. Tehát nem globális hadviselésről, hanem maximum helyi jellegű fegyveres összetűzésekről lehet szó. Ehhez megfelelő mennyiségű és minőségű fegyveres erőre van szükség. Vagyis kis létszámú, de gyors reagálási képességgel bíró haderőre a megfelelő. Ezért is számolták fel a keretalakulatokat, és az összes békealakulatot teljes feltöltöttségűvé és állandó harckészültségűvé alakították át. Továbbá orosz értékelések szerint Oroszország biztonságát a nagyhatalmaktól (alapvetően az Egyesült Államoktól és a NATO-tól) a nukleáris visszatartó erők fogják garantálni. Az orosz szakértők véleménye szerint a belátható jövőben nem kell számolni egy globális szárazföldi támadással Oroszország területe ellen. Egyébként is egy ilyen méretű támadás előkészítésére (alapvetően az Amerikai Egyesült Államok, a NATO és Kína részéről) hosszabb mozgósítási–kiképzési időszakra, valamint az orosz határ mentén történő felvonulásra sok időre lenne szükség. Mindezt nem lehet észrevétlenül végrehajtani. Így a háborút megelőző fenyegetettségi időszak elegendő időt hagy az orosz haderő megfelelő válaszlépéseinek megtételére. Ezek a tények lehetővé teszik a követelmények szintjének csökkentését a tartalék erőkkel szemben. Feleslegessé válik a költséges keretalakulatok fenntartása. (Itt utalnék arra az orosz vélekedésre, amely szerint csak a kötelező sorkatonai szolgálat megtartásával lehet biztosítani megfelelő mennyiségű és minőségű tartalékos állományt.)⁹

A haderő rendfokozati kategóriáinak tervezett változtatását jól tükrözi a tisztikar várható átalakítását összefoglaló táblázat:

1. táblázat

Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői tiszti állományának jelenlegi és a reform utáni rendfokozati létszámviszonyai¹⁰

⁷ http://www.mk.ru/daily/188064.html?phrase_id=1625933, letöltés: 2008. 02. 25.

⁸ Az orosz terminológia szerint оперативно–стратегическое командование, amely a parancsnokság műveleti tevékenységét, azaz a harc vezetését jelenti. A hadműveleti–hadászati parancsnokság alárendelt csapatainak összetétele rugalmasan alakítható, a várható feladatoknak megfelelően.

⁹ Mihail Barabanov, a Moscow Defense Brief főszerkesztője. http://www.odnako.ru/magazine/main_theme/novaya_armiya_novoj_rossii/, letöltés: 2010. 10. 24.

¹⁰ Anatolij Szergyukov védelmi miniszter haderőreform-programja. http://nvo.ng.ru/forces/2008-12-12/1_reform.html, letöltés: 2008. 12. 12.

Megnevezés	2008	2012
Az OF FE létszáma	1 134 000	1 000 000
Tisztek összlétszáma	355 000	150 000
Tábornok	1 200	900
Ezredes	25 665	9 100
Alezredes	88 585	15 000
Őrnagy	99 550	25 000
Százados	90 000	40 000
Főhadnagy és hadnagy	50 000	60 000

Az egymilliós haderő állománykategória szerinti összetételét az alábbi adatok ismeretében „könnyedén” meg tudjuk határozni. Induljunk ki abból, hogy a tisztek létszáma 150 ezer. Az elképzelések szerint minden tisztre két tiszthelyettes fog jutni. Így már 450 ezer fő hivatásos állományú katonáról beszélhetünk. A vezérkari főnök, Makarov hadseregtábornok többször kijelentette, hogy mintegy 100 ezer szerződéses katonával számolnak. Ha összeadjuk a hivatásos és a szerződéses állomány létszámát, akkor 500–550 ezer főt kapunk, amelyből következik, hogy a sorállomány létszáma – az egymilliós haderőt alapul véve – mintegy 450–500 ezer fő lehet. Ez meg is felel annak az adatnak, amely szerint minden behívás alkalmával (évente kétszer, tavasszal és ősszel) körülbelül 250–300 ezer fő közötti létszámot mozgatnak.

A különböző állománykategóriák létszámviszonyainak meghatározásakor az alábbi szabályból indultak ki:

– hadnagy alárendeltségében	=	szakasz	30 fő;
– százados alárendeltségében	=	század	100 fő;
– alezredes alárendeltségében	=	zászlóalj	500 fő;
– ezredes alárendeltségében	=	ezred–dandár	3 000 fő;
– vezérőrnagy alárendeltségében	=	dandár–hadosztály	10 000 fő;
– altábornagy alárendeltségében	=	hadsereg	50 000 fő;
– vezérezredes	=	katonai körzet	500 000 fő. ¹¹

A haderő egymilliós létszáma nem tekinthető végleges nagyságrendnek. Az orosz szakértők között igen tekintélyesnek számító Alekszej Arbatov, az Oroszországi Tudományos Akadémia Nemzetbiztonsági Központja igazgatójának véleménye szerint Oroszországnak körülbelül 600–800 ezer fős haderőre van szüksége. Arbatov ezt a számot úgy kapta, hogy véleménye szerint az orosz haderőnek egy-két helyi vagy regionális háborúban való részvétellel kell számolnia, ami mintegy 100 ezer főt jelenthet. Ha figyelembe vesszük, hogy egyszerre lehet fegyveres konfliktus a Kaukázusban és Közép-Ázsiában, akkor ez a szám 200 ezer fő lehet. A haderő teljes struktúráját tekintve – többi haderőnem és fegyvernemi csapatok – mintegy 600–800 ezer főből álló hadsereg képes lenne ellátni az ország biztonsága garantálásából adódó feladatokat.¹²

A légierő átalakítása

Az Oroszországi Föderáció geopolitikai helyzete megköveteli, hogy az ország rendelkezzen olyan légierővel, amely megfelelő visszatartó erőt jelent és adott esetben képes semlegesíteni bármilyen úrból jövő vagy légi fenyegetést. Ez a stratégiai feladat szükségessé teszi a légierő megfelelő technikai felszereltségét és színvonalát. Az a tény, hogy Oroszország a Föld szárazföldi részének az 1/6-án terül el, olyan képességet követel a légierőtől, amely lehetővé teszi az említett fizikai (geológiai) dimenzióban való alkalmazást úgy éjjel, mint nappal, valamint bonyolult időjárási viszonyok közepette.¹³

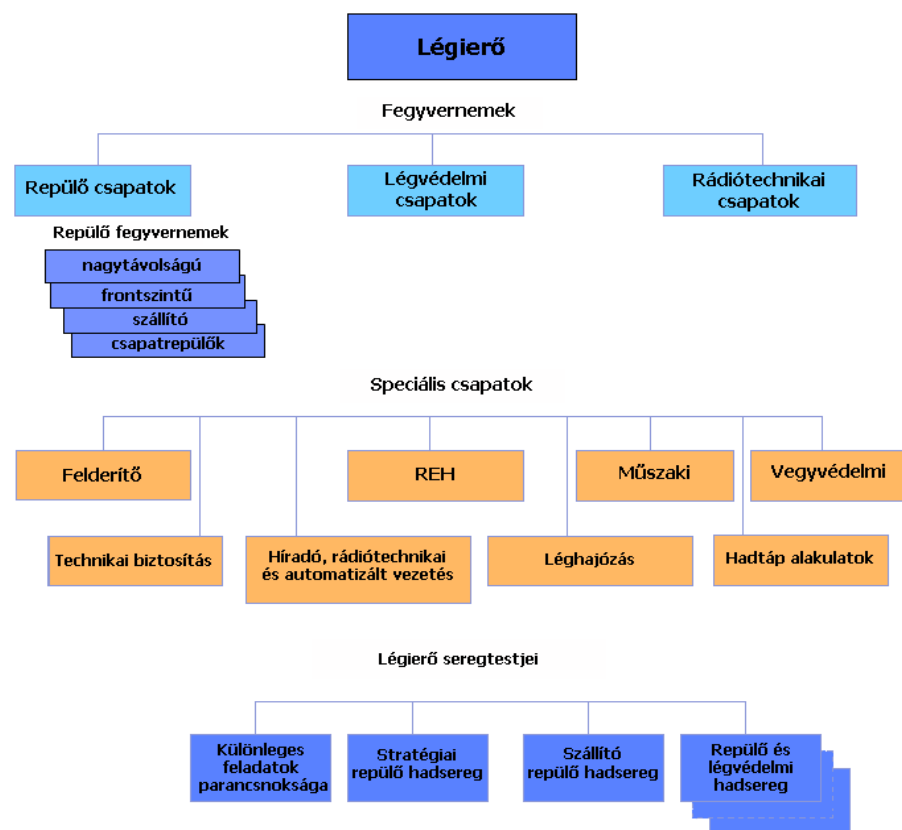
A „Szergyukovi” haderőreform keretében komoly változások lesznek a légierőnél. *2012-re a légierő az alábbi vezetési szintekből fog állni:*

- hadműveleti–hadászati parancsnokságokból;
- légi-kozmosz parancsnokság;
- nagytávolságú (hadászati) repülő parancsnokság;
- szállító-repülő parancsnokság;
- négy légierő és légvédelmi parancsnokság.

¹¹ Anatolij Szergyukov védelmi miniszter nyilatkozata a «Независимое Военное Обозрение» „Független Katonai Szemle” lap hasábjain. 2008. 12. 12.

¹² http://nvo.ng.ru/concepts/2009-04-24/10_krugstol.html, letöltés: 2009. 04. 24.

¹³ Vlagyimir Mihájlov hadseregtábornok, a Légierő főparancsnokának éves tájékoztatója az Oroszországban akkreditált véderő attasék számára, Moszkva, 2007, személyes részvétel.

3. ábra. A légierő 2008. évi szervezeti struktúrája ¹⁴

¹⁴ Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői 2007. VM kiadványa. 189. o.

Az átszervezést követően a légierő csapatai is áttérnek a dandár szervezetre. Megszűnnek a repülőhadsergek, -hadosztályok és -ezredek, helyettük repülőbázisok lesznek, összesen 55. A 37. repülőhadserg (nagyávolságú repülőcsapatok) bázisán létrehozták a Nagytávolságú Repülő Parancsnokságot. A 61. repülőhadserg bázisán pedig felállították a Légi-szállítási Parancsnokságot.

A légvédelmi hadtestek és hadosztályok szintén felszámolásra kerülnek, azok bázisán hozzák létrehozzák a légi-kozmosz csapatok 13 dandárját. Medvedyev elnök 2010. december 7-én írta alá a rakétavédelmi és légvédelmi csapatok egyesítését. A 13 légi-kozmosz dandárt elosztják a négy hadműveleti–hadászati parancsnokság és a hadműveleti–hadászati szintű Légi-kozmosz Parancsnokság között.¹⁵

A rádiótechnikai csapatok ezred szervezésben maradnak. A jelenlegi 340 alakulat helyett 180 lesz.¹⁶

A sorba csak a légideszant csapatok „nem álltak be”. Az önálló fegyvernem beintegrálását az új struktúrába a légideszant csapatok főparancsnoka, Samanov altábornagy lobbizása mentette meg. Sőt, még a hadosztály szervezés (összesen négy hadosztály) is megmaradt. Véleményem szerint ez csak átmeneti állapot, hiszen előbb vagy utóbb úgyis beintegrálják a légideszantosokat az új struktúrába, valószínűleg szétosztják a hadműveleti–hadászati parancsnokságok között.

A fenti három parancsnokság létrehozásával gyakorlatilag kialakították a már korábban említett „Balujevszkiji” hadászati struktúrát. Szinte biztosra vehető, hogy a közeljövőben a Hadászati Rakéta Csapatok és a Nagytávolságú Repülő Parancsnokság, illetve a hadászati haditengerészeti nukleáris erők összevonásával megalkotják a Hadászati Nukleáris Erők Parancsnokságát.

A Haditengerészeti Flotta átalakítása

Az orosz haditengerészet fejlesztésének középpontjában a nukleáris hadászati rakétákat hordozó atommeghajtású tengeralattjárók új, negyedik generációs változatának a megépítése és hadrendbe állítása mellett az új hadászati rakéták („Bulava”¹⁷) rendszerbe állítása áll. Bár egyes szakértők szerint ezek az új rakéták nem igazán új generációs eszközök, hanem a „Topol” fedőnév alatt kifejlesztett szárazföldi indítású hordozórakéták továbbfejlesztett változatáról van szó. A valóban új rakéták megalkotása még várat magára.

A helyzet reális értékelése érdekében elemzik a haditengerészet jelenlegi helyzetét és a várható fenyegetések, kihívások tükrében határozzák meg azokat a képességeket, amelyek a jövőben szükségessé válhatnak.

¹⁵ Mihail Barabanov, a Moscow Defense Brief főszerkesztője.
http://www.odnako.ru/magazine/main_theme/novaya_armiya_novoj_rossii/, letöltés: 2010. 10. 24.

¹⁶ http://nvo.ng.ru/forces/2008-12-12/1_reform.html, letöltés: 2009. 03. 25.

¹⁷ „Bulava” – SS-N24, a Haditengerészeti Flotta új, fejlesztés alatt lévő ballisztikus rakétájának kódneve, jelentése: „buzogány”.

Az orosz haditengerészet flottacsoportosításainak eszközparkja¹⁸

Típus	Összesen	ÉF	CSOF	FTF	BF	KTF
Tengeralattjárók mindösszesen	71	42	25	2	2	
Atomhajtóműves-tengeralattjáró ballisztikus rakétával	15	11	4			
Atomhajtóműves-tengeralattjáró robotrepülőgéppel	10	4	6			
Többcélú atom tengeralattjáró	20	14	6			
Különleges rendeltetésű atomhajtóműves-tengeralattjáró	6	6				
Dízel-elektromos tengeralattjáró	20	7	9	2	2	
Hadihajók mindösszesen	264	61	63	44	65	33
Anyahajó	1	1				
Rakétacirkáló	6	3	2	1		
Nagy tengeralattjáró elhárító	11	5	4	2		
Aknahordozó	10	4	4		2	
Őrnaszád	8	1		3	3	1
Kis tengeralattjáró elhárító	36	10	10	8	8	
Rakétahordozó	18	5	4	4	5	
Rakétanaszád	29		8	6	10	5
Tüzérszád	8					8
Aknakutató	77	19	15	11	22	10
Nagy deszanthajó	26	6	6	7	7	
Közepes deszanthajó	1			1		
Kis deszanthajó	5				3	2
Deszant naszád	28	7	8	1	5	7

¹⁸ A DUMA (az OF kétkamarás parlamentjének alsóháza) Védelmi Bizottságának készített tanulmány, 2006.

Orosz katonai szakértők fő viszonyítási alapnak az Amerikai Egyesült Államok haditengerészetét tekintik, bár a szovjet időkben sem volt a két akkori világhatalom tengeri flottája azonos szinten. Az 1990-es években bekövetkezett kényszerű csökkentések és a szükségessé váló műszaki fejlesztés elmaradása még inkább oda vezetett, hogy a mai orosz haditengerészet jelentősen alulmarad az amerikai erőkhöz képest, és ez a tendencia várhatóan tovább folytatódik. Moszkva úgy értékeli, hogy a paritás megteremtése és fenntartása érdekében a mennyiségi egyenlőség újratemtésének időigényessége miatt most a minőségi fejlesztésre van szükség, ami szintén bizonyos időt és anyagi ráfordítást igényel. Ezért a hadra fogható eszközöket a lehető leghosszabb ideig rendszerben akarják tartani. Azonban azért, hogy elegendő pénz jusson a hadra fogható eszközökre, meg kell szabadulni azoktól a tengeralattjáróktól és hajóktól, amelyek javítási költsége irreálisan magas, vagy rendszerben tartásuk sem anyagi, sem műveleti szempontból nem kifizetődő. Ebből adódóan a közeljövőben az orosz haditengerészet eszközparkja mintegy egyötödével fog csökkenni. Minden egyes hajó esetében külön vizsgálatot vezetnek le, és azokat, amelyek jelentős anyagi ráfordítás mellett – ami azt jelenti, hogy meghaladja egy hasonló hajó előállítási költségének az 50%-át –, sem képesek megfelelni a rendeltetésüknek, véglegesen ki vonják a haditengerészet állományából. Vagyis ezeket az eszközöket feldarabolják és beolvasztják.

Az orosz haditengerészet fejlesztési programja¹⁹ kimondja, hogy azokat az eszközöket, amelyek még képesek a minimális hadrafoghatósági szintre, minimális pénzráfordítással továbbra is rendszerben kell tartani. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a korszerűsíthető régi hajókat meg akarják őrizni azokra az időkre, amikor majd lesz megfelelő anyagi-pénzügyi alap a modernizálásukra.

A hadra fogható hajók harcképességét tovább kívánják fokozni a fegyverzet korszerűsítésével. A kísérleti stádiumban lévő fejlesztéseket minél rövidebb idő alatt be akarják fejezni, hogy alkalmazhassák azokat a tengerészeti fegyverzeti rendszerek korszerűsítésben. A fejlesztések megvalósítása során előtérbe helyezik az élvonalbeli orosz technológiákat. Az új tengeralattjárók és hajók építése során figyelembe fogják venni az adott hadszíntéren minimálisan szükséges csoportosítás összetételének jellemzőit. Vagyis a valószínűsíthető harci feladatok végrehajtására olyan minimálisan elegendő hajócsoporthozást terveznek létrehozni, amely képes garantálni a várható alkalmazási térségben az erőegyensúlyt. Ennek érdekében átvizsgálják az eddigi hajóépítési technológiákat, és olyan többcélú eszközöket akarnak megépíteni, amelyek biztosítják a flották rugalmas, az adott feladatok végrehajtásához szükséges harcképességét. Vagyis nem csak nagyteljesítményű atommeghajtású tengeralattjárókra és hajókra van szükség, hanem kisebb, többcélú felhasználásra alkalmas dízel meghajtású tengeralattjárókat és hajókat is rendszerbe fognak állítani.

Összességében olyan hajóösszetételt tartanak szükségesnek, amely biztosítja bármely agresszor vagy annak szövetségese ellen mérendő „kritikus” (számára nem elfogadható) csapást úgy a tengereken, mint a parton, lehetőleg minél messzebb Oroszország határaitól.

A fentiekben meghatározott képességek biztosítása érdekében *az alábbi eszközökre és flottacsoporthozásokra van szükségük:*

- hadászati haditengerészeti nukleáris erők;
- tengeralattjárók;
- felszíni hadihajók;
- harcbiztosító és kiszolgáló hajók;
- haditengerészeti légierő.

Kiutat az új kihívásoknak megfelelő harcképességgel rendelkező haditengerészet kialakítása jelenthet, aminek gátat szab a még mindig elégtelen finanszírozás és a haditengerészet reformjának elodázása. Ugyanis nincs még egységes elképzelés a jövő orosz haditengerészetéről. A flotta vezetése ragaszkodik a jelenlegi struktúrához, míg a modern katonapolitikai helyzet új képességeket követel meg, amely csak a haditengerészet átszervezésével biztosítható.

„Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek új arculata” elnevezésű reformprogram a haditengerészetet is érinti. A jelenlegi 240 alakulattól álló haditengerészet az átalakítás után mintegy a felét, azaz 123 alakulatot foglal majd magába. Az új haderőstruktúra szerint a haditengerészet alakulatai az adott Katonai Körzet (hadműveleti–hadászati parancsnokság) parancsnokának lesznek alárendelve. Ide kívánczik az az információ, miszerint „megtört a jég”, ugyanis Szidenko tengernagy személyében egy admirális lesz Katonai Körzet parancsnoka, amely beosztást korábban (történelmi távlatban is) kizárólag lövészparancsnok tölthetett be.

A Nemzeti Biztonsági Stratégia és a haderőreform

Oroszország biztonságát veszélyeztető források három típusát határozzák meg a szakértők – amelyek elhárításában valamely formában szerepet kapnak az OF Fegyveres Erői –, ezek a külső, belső és a határon túlról jövő fenyegetések. A Nemzeti Biztonsági Stratégiában a fegyveres erők fejlesztésének alapvető prioritásainál figyelembe veszik a világ katonapolitikai helyzetében jelentőssé vált olyan új típusú kihívásokat, mint a nemzetközi terrorizmus,

¹⁹ A DUMA (az OF kétkamarás parlamentjének alsóháza) Védelmi Bizottságának készített tanulmány, 2006.

a tömegpusztító fegyverek terjedése, az etnikai és vallási radikalizmus, a szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem.

Rendkívül fontos, új eleme az orosz Nemzeti Biztonsági Stratégiának az a tézis, hogy Oroszország meg fogja védeni gazdasági érdekeit a világon bárhol, és erre a haderőnek késznek kell lennie.

Az orosz haderő szerkezetének teljes átalakítása gyakorlatilag megvalósult. Az új struktúra megfelel a Balujevszkij hadseregtábornok által megfogalmazott struktúrának (*Hadászati Nukleáris Erők Parancsnoksága, Légi-kozmosz Vedelem Parancsnoksága, Légi-szállítási Parancsnokság, „Nyugat” Parancsnokság, „Dél” Parancsnokság, „Kelet” Parancsnokság*), bár az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői hadászati struktúrája hivatalosan maradt a korábbi.²⁰

²⁰ <http://www.mil.ru/848/1045/index.shtml>, letöltés: 2010. 12. 10.

Haderónemek:

- Szárazföldi Csapatok;
- Légierő;
- Haditengerészeti Flotta.

Önálló fegyvernemek:

- Hadászati Rakéta Csapatok;
- Kozmikus Csapatok;
- Légideszant Csapatok.

A valóságban azonban már az új haderőszerkezet működik, mivel a haderőnemi parancsnokságok szerepe a csapatok szakmai irányítására, kiképzésére és az új technikai eszközök harcászati-technikai adatainak meghatározására korlátozódik. A csapatok vezetését a Katonai Körzetek, azaz a hadműveleti–hadászati parancsnokságok végzik. Ennek megfelelően a hadászati struktúra az alábbiak szerint alakul *(amit a már fentiekben említett, Medvegyev által aláírt utasítás – amelyben elrendeli a rakétavédelmi és légvédelmi csapatok egyesítését a légi-kozmosz parancsnokság alárendeltségében 2011. december 1-jéig – csak megerősít.)*:

- Nyugati Katonai Körzet;
- Déli Katonai Körzet;
- Központi Katonai Körzet;
- Keleti Katonai Körzet ;
- Hadászati Rakéta Csapatok;
- Nagytávolságú Repülő Parancsnokság;
- Légi-kozmosz Parancsnokság;
- Légi-szállítási Parancsnokság.

„Mindössze” a Hadászati Nukleáris Erők Parancsnokságát kell felállítani a haderő teljes, a kor színvonalának megfelelő képességekkel bíró struktúrájának megvalósítása érdekében.

Szergyukov védelmi miniszter új programja a haderő arculatának átalakítására egy új, véleménye szerint gyorsabb reagálású parancskiadási rendszert biztosít. A dinamikusabb vezetés – a parancskiadás és a végrehajtás megkezdése között eltelt idő csökkentése – érdekében a régi *katonai körzet–seregtest–hadosztály–ezred* lépcsők helyett egy új struktúrát alakítottak ki: **katonai körzet–hadműveleti parancsnokság–dandár**.

Némely orosz szakértők véleménye szerint helytelen a hadosztály lépcső megszüntetése, mert az ilyen magasabbegység az a katonai formáció, amely megfelelő nagyságú és hatékonyságú logisztikai biztosítással rendelkezik. Ezzel szemben a dandár szervezeti egység ugyan hatékonyabb és önállóbb, mint az ezred, de nem rendelkezik megfelelő logisztikai tartalékokkal a hosszabban tartó hadműveletekben való részvételre.

A haderő képességének növelése szempontjából a szerkezeti átalakításokon túl új fegyverzet-technikai eszközök rendszerbe állítása is szükséges az elavult régi szovjet haditechnikai eszközök felváltására. Az orosz kormány példa nélküli forrásokat biztosít az elkövetkező tíz évben (2011–2020) a haderő fegyverzetének felújítására. Az állami fegyverzetbeszerzési terv a következő évtizedben mintegy 23 trillió rubelt irányoz elő. Ebből 19 trillió jut a Fegyveres Erőkre, a többi az egyéb erőszakos szervezetek fegyverzeti beszerzését biztosítja. A mai árfolyamon számolva (1 USD = 31 RUB) a haderő számára 612 milliárd USD áll rendelkezésre, csak a fegyverzet-technikai eszközök beszerzésére. Ez évente több mint 61 milliárd USD, ami csaknem a másfél-szerese a Védelmi Minisztérium éves költségvetésének.

Az orosz állami fegyverzetbeszerzési terv fő célja, hogy 2011–2020 között 70–80%-osra növeljék az orosz haderőben hadrendbe állított új technika arányát, amely jelenleg 10% körül valószínűsíthető.

Következtetések

Az elmúlt évek folyamán a volt tagköztársaságokban zajló forradalmi változások, azok elszakadási, rendszerváltoztatási törekvései mind arra utalnak, hogy Moszkva teret veszített mind a világpolitikában, mind pedig a térség országaiban.

A Nemzeti Biztonsági Stratégia fő mondanivalója az ország és a szövetséges rendszerbe tartozó államok biztonságának garantálása, Oroszország nagyhatalmi státuszának visszaállítása.

Oroszország a megerősödő gazdaságára és a korszerűsített haderejére támaszkodva képes lesz és meg is fogja védeni gazdasági érdekeit a világ bármely pontján. Egy erősödő érdekérvényesítő képességgel bíró Oroszország jelentős szerepet tölthet be a világ biztonsági környezetének alakításában.

Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek képességnövekedése, az orosz haderő szerkezeti és haditechnikai korszerűsítése minden bizonnyal megalapozza Oroszország érdekérvényesítő képességének a katonai támogatottságát.